

אבן קדש

לקט מתוך הספר
ב' כרכים על התורה
תהלים • מועדים

נ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת שמעני

גליון 40 -

חלק מהענינים שנידונו בספר

- ביום השנה [יארצייט] הנפטר עולה למדרגה גבוהה יותר..... 1697
- עוון 'מכירת יוסף' עם 'מעשה העגל', הם שני עבירות המשלימים זה את זה..... 1699
- מדוע לא נפסל אהרן מעבודה - מחמת שבנה מזבח לעגל..... 1701
- האם כהן גדול - הוא גם כהן הדין עם קדושה נוספת, או לגמרי קדושה חדשה?..... 1702
- חנוכת המשכן, בקרבן ה'יותר גדול' - מיתת צדיקים..... 1705
- לא נעשה דין ומשפט ברשעים - כי אינם זכאים שילמדו מהם מוסר..... 1707
- כיצד לחשב את 'מקום החצי' של אותיות התורה..... 1713
- ד' המינים הטמאים שהוזכרו בתורה - כנגד ד' גלויות, והחזיר [גלות רביעית] כנגד אדום..... 1721
- מאכלות של מצוה - מקדשות את האדם..... 1726
- נתן 'רימוז לדוד' שאין הקב"ה חפץ שיכנה את ביהמ"ק - וצ"ב מדוע לא צויה הקב"ה לדוד במפורש ש'לא יכנה'..... 1730
- 'וימלא כפו ממנה' - מדוע כתב הקמיעה ב'אופן משונה' משאר קמיעות?

ויהי ביום השמיני (ט א)

■ בזמן שלמה, חגגו [ישראל] את סיום בית המקדש ז' ימים - ולא מצאנו שום 'חגיגה' שעשו בסיום המשכן?
א"ק, הנה בזמן שלמה, חגגו הקמת בית המקדש במשך ז' ימים, עד כדי כך 'שאכלו ביו"כ'.

ואילו בסיום המשכן לא מצאנו כלום?

ת. אפשר שהי' - אך התורה לא כותבת כל דבר / עוי"ל, דאפשר שאם לא מתו נדב ואביהוא, אכן היו עושים חג ז' ימים.

קח לך עגל בן בקר לחטאת (ט ב)

■ דורון לפיו של שטן - וכן 'שעיר לעזאזל' שוחר לסמא'

איתא בספרא [דברים נוראים]: וכן א"ל משה לאהרן: אע"פ שנתרצה הקב"ה למחול עוונותיך, עדיין צריך אתה ליתן דורון לפיו של שטן שלא ישנאך.

וכעין זה הביא הרמב"ן מפרקי דרבי אליעזר, על הפסוק (טז, ח) 'גורל אחד לעזאזל': שהיו נותנים שוחר לסמא' ביה"כ, כדי שלא יבטל קרבנם... צויה הקב"ה שנשלח שעיר למדבר לשר המושל במקומות החורבן והשממון, אמנם כאן החידוש הוא גדול יותר, שכן מדובר בקרבן הקרב במקדש.

ושמעתי בשם [?] 'עזאזל' ר"ת (קהלת ז): 'זה לעומת זה עשה [ה]אלוקים', שרמוז כאן ענין ב' השעירים, אחד לה' - והשני כנגדו לסמ'.

ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עיזים לחטאת (ט ט)

■ עוון 'מכירת יוסף' עם 'מעשה העגל', הם שני עבירות המשלימים זה את זה

תו"כ - לכפר על מכירת יוסף.

משך חכמה מדוע לא עיכב עוון זה עד עתה [את יצי"מ, קריעת ים סוף, ומתן תורה]?

א. אלא לפי שהי' לישראל פתחון פה לומר: מדוע לא פנה יוסף אלינו, ובמקום זה הלך ליעקב?! אבל עתה ש'חור' פנה אליהם להוכיחם [שלא יעשו עגל] ושחטוהו, 'נפל' להם הלימוד זכות.

ב. והמלבי"ם פירש שע"י העגל יש בידם מעשה עבירה 'מושלם' [המשך]

שב'מכירת יוסף' היתה מחשבתם לרעה, אך המעשה התגלגל לטוב - ובעגל היתה מחשבתם לטוב, שהיו מתאווים להשראת השכינה, אך המעשה רע, נמצא שאחר חטא העגל הרי יש בידם 'עבירה מושלמת' המורכבת מ-שני חצאים.

וישא ידיו אל העם ויברכם (ט כב)

אילת יש להסתפק האין בירך אהרן אשר קדשנו בקדושתו? או קדשנו בקדושת כהונה?

א"ק, ואגב יש לשאול מדוע אכן הכהנים מברכים בקדושתו של אהרן [זה דומה לשמעון המברך שקדשנו בקדושתו של ראובן], לא יאמרו 'ישר' שקדשנו בקדושת כהונה?

ואולי כל קדושת הכהונה אכן משתלשלת מאהרן.

שו"ר מביאים תשובת הגאונים (שערי תשובה סי' רלא): אבל יש לכם לדעת כי המקום יתברך נתן מקדושתו לאהרן הכהן שהיה

בחיר ה', ושאר הכהנים מאותה הקדושה נוטלין ומקבצין זה מזה, ואין נוטל שום כהן קדושה מלמעלה כמו שנטל אהרן הכהן, אבל מקדושת אהרן נטלו זה מזה וקבלו זה מזה, ולפיכך מברכין הכהנים לאחר כן אשר קדשנו בקדושתו של אהרן.

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם (י ב)

■ נדב ואביהו - הקריבו את נשמתם

ולפני כן כתיב 'בדיוק מילים אלו' [ותצא אש מלפני וגו'] על ענין אכילת הקרבן.

א"ק, [ויש לתרץ בהקדם]: ידוע שענין הקרבן הוא שאומר על כל מעשה: הלואי שנעשה בי [וכן אברהם אמר על האיל: יה"ר כאילו בני מופשט וכו'].

והנה הקטורת הוא כנגד 'קרבן הנשמה', [וכן ענין הריחת הבשמים במוצש"ק, בגלל איבוד הנשמה יתירה] / וכאשר הקריבו קטורת בודאי חשבו [מה שצריך לחשוב בשעת הקרבה]: 'כאילו נשמתי קריבה', ואמנם קיבלו מהשמים את קרבנם ה'מקורי' ונשרפה נשמתם, ולכן כתיב 'שם של רחמים' ולא אלוקים [מלפני ה']. [ראה עוד בענין זה, בהמשך עה"פ: 'הוא אשר דיבר ה' בקרובי אקדש'].

קרבנו שאו את אחיכם (י ד)

■ מישאל ואלצפן קיבלו תנחומים על נדב ואביהו

אילת, מה נאמר במילה 'קרבנו'?

א"ק, ואפשר דאיתא (גמ' שבת קנב / שו"ע 'הלכות אבלות' שעו ג): אדם שאין לו קרובים, באים 'בני אדם' שאינם קרוביו, ויושבים במקומו ומקבלים עליו תנחומים.

א"כ, אולי נרמז במילת 'קירבו', שהם [מישאל ואלצפן] ישבו לקבל תנחומים על 'נדב ואביהו' - מאחר שאהרן ובניו אסורים לנהוג אבילות.

הן לא הובא את דמה אל הקדש (י יח)

■ מדוע קצף משה על החטאת ששורף, הלא יש הרבה סיבות שמצדיקות שריפה

הנה ג' סיבות [אפשריות איתא בגמ'] מדוע לא אכלו החטאת: יצא דמה לחץ, נכנס לפנים, הקריבוהו אוננים.

וצ"ב מדוע קצף משה - והחליט שעברו על דבריו 'שיש לאכול אוננים', אולי לא אכלו מחמת ג' הסיבות דלעיל.

וי"ל: דבתחילה שרתה עליו רוח הקודש, וידע שלא אכלוה מחמת אנינות, אך לאחר שקצף הסתלק ממנו רוח"ק, והתחיל לשאלם האם לא אכלו מחמת זה או מחמת זה.

הן היום הקריבו (י יט)

■ אמר אהרן למשה: אם שמעת ב'קדשי שעה', אין לך להקל ב'קדשי דורות' - אמאי לא הוי 'מורה הלכה בפני רבו'?

רש"י, אם שמעת [היתר אכילת קדשים באנינות] ב'קדשי שעה' אין לך להקל ב'קדשי דורות'.

צ"ב אמאי לא הוי אהרן 'מורה הלכה' [כעין שעשו בניו, נדב ואביהוא]?

ואין לומר: שהוא מקום של דבר עבירה [ובמקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד], כי 'שום דבר לא בוער', ישאלו את משה, ואח"כ ישרפו החטאת.

ואין לומר: שדין זה שמע אהרן ממשה, ולכן לא חשיב 'מורה הוראה', דאמר רש"י: אמר לו אהרן למשה: אם שמעת בקדשי שעה - אין לך להתיר בקדשי דורות, משמע שלא שמע ממשה דין זה.

א. ואולי 'שלא לאכול', כיון שאינו מעשה 'אין צריך לשאול הרב, ולאחר שנעשה נותר [צריך לשורפן], ושריפת נותר' זה דין ברור שאין צריך לשאול*.

ב. עז"ל, שאכן הקדים ואמר: לא כך למדתי רבי, וכו' [ומה שאמר אם שמעת... אין לך להתיר, הזכיר אהרן למשה את מה שלמדו, שהרי משה אמר אח"כ 'שמעתי ושכחתי'].

* אמנם מסברא זה אינו! דגם 'בלא מעשה' איכא זילזול ברב. שו"ר הוכחה כדברינו [שעשיית מעשה בלא דיבור, חשיב נמי 'מורה הלכה'] דבגמ' (סוכה נג), לא רצה דוד לעשות מעשה [למחוק שם ה'], וכתב רש"י שם: משום שאחיתופל רבו עמד שם.

◀ וישמע משה וייטב בעיניו (י כ)

■ מה שבח הוא למשה שהורה ולא בוש?

רש"י, הורה ולא בוש, ואמר: 'שמעתי ושכחתי', ולא בוש לומר לא שמעתי.

א"ק, וכי שבח הוא שמשה לא משקר משום כבוד?!

א. וי"ל: שהי' כאן 'צד היתר' משום 'כבוד התורה' שאם שמע ושכח, שמא שכח עוד דברים, ואף גם ב'חלקי התורה' שלא שכח, שמא אינו מוסרם בדיוק.

וא"ת, א"כ אה"נ! הלא 'כבוד אלוקים הסתר דבר', ויש לו לשנות? תירוץ שזה הכבוד הגדול ביותר, להודות על האמת.

ב. עוד מסבירים: ו'לא בוש' [ל' המתנה], שלא המתין אלא אמר מייד.

◀ אך את זה לא תאכלו ... את הגמל ... ואת השפן ... ואת הארנבת ... ואת החזיר (יא ד-ז)

■ מד' מינים שהוזכרו בתורה לאסור אכילתם, יש עדות ליכל באי עולם, 'ש'תורה מן השמים'.

לאחר שהתורה אמרה כלל: שאין לאכול אלא 'בעל חי' שיש לו ב' סימני טהרה [גרה ומפרסת], מונה התורה ד' דברים ה'אסורים באכילה' לפי שיש להם רק סימן אחד, ואין ד' מינים הללו 'דוגמאות' - אלא הם היחידים ואין זולתם! [הגמל השפן והארנבת - יש להם גרה, והחזיר - יש לו פרסה], כך אומרת הגמ' (חולין נט), וכך מזכיר הרמב"ן (יא ג).

ויש כאן עדות [נוספת] ליכל באי עולם, על 'תורה מן השמים', וזה לפי שבמשך 3333 שנה ממתן תורה [המספר לפי שנת ה'תשפ"א], לא מצאו מין נוסף, שיש בו סימן אחד של טהרה [מלבד ארבעת המינים שהוזכרנו, ואף שלאחרונה חשבו שמצאו, בסוף התברר שאותו מין מעלה גרה בלילה - בשנתן].

אומר הספרי (דברים, יד צז): וכי משה צייד הי' או מומחה לחיות, כלומר: מהיכן הי' למשה לדעת שאין עוד ביבשות אחרות [חוץ מאיזור ארץ מצרים], בעלי חיים שיש להם סימן כשרות אחד?!

אלא מכאן יש הוכחה [לאפיקורסים] ש'תורה מן השמים'.

◀ ואת החזיר (יא ז)

■ פירוש נפלא מהגר"א, על מאמר חז"ל: אין עני מכלב - ואין עשיר מחזיר.

בגמ' (שבת קנה) אמרו: אין עני מכלב ואין עשיר מחזיר*.

אומר הגר"א שיש כאן גם רמז לדבר נוסף, והוא: כלב - איסור לשון הרע [שהמספר לה"ר ראוי להשליכו לכלבים (מכות כג)], ואיסור זה 'עני' הוא שאין הרבה נזהרים לשומרו, חזיר - 'עשיר' פירוש 'איסור אכילתו', שהרוב נזהרים באיסור אכילתו.

* הכוונה הפשוטה, ש'חזיר עשיר' אוכל כל דבר, ונובר באשפתות, ולכן מאכלו מצוי תמיד - אבל ה'כלב עני' אוכל רק בשר, וזה דבר שבקושי נמצא.

◀ את-זה תאכלו מפל אשר במים כל אשר-לו סנפיר וקשקשת במים בים ובהם תאכלו (יא ט)

■ האם 'סימני כשרות' הם סימן או סיבה

'נחל אליהו' [בשם החזון יחזקאל*], יש חקירה ידועה: האם 'סימני כשרות', הם סימן או סיבה**.

והנה בגמ' (חולין טו) אמרו: כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ואם כן למאי נקט קרא היתר דג בסנפיר, ובשלמא אם הסימנים הם 'סיבה', הודיעה התורה: את סיבת ההיתר. [אמנם ב'מורה נבוכים' כתב: שאין הסימנים סיבת האיסור].

[גם מה שתירץ בגמ' (שם) 'להגדיל תורה' אין די, אלא רק אם נאמר שהסימנים הם 'סיבת ההיתר', ואינם רק סימן].

א"ק, [שוב מצאתי] נפק"מ אם בזמננו יצליחו לגדל [ע"י פעולות שעושים בדג.א] דג שיש לו קשקשת ואין לו סנפיר, דאפשר שאם הוא 'סיבה' יהי' אסור. [ולא דמי לגמל הנמצא במעי פרה - דמותו, היוצא מן הטהור - טהור, ואכמ"ל]. ויש דנים בחולה שצריך לאכול איסור, האם עדיף לו לאכול מי שיש לו לכה"פ סימן טהרה אחד.

* שו"ר מביאים, שדן בזה גם הגר"א וסרמן, קובץ שמועות חולין אות כז.

** 'סיבה' - 'סימני הטהרה' הם אלו המביאים 'מעלה רוחנית' המאפשרים אכילת הבהמה. 'סימן' - בעלי החיים [הטמאים] מצד 'עצם בריאתם' נבראו בגריעות, ונתן בהם הבורא סימן ע"י ביטול סימני הטהרה.

◀ את החגב למינהו (יא כב)

■ מהשמים מסייעים - להבין פשט בתורה

מעשה א - [מפורסם] כאשר הוצרך הגר"ק לראות חגב [סוג ש'לא שכחתי'], לצורך ספרו 'קרני חגבים', נזדמן החגב הנדיר לבייתו.

א"ק, מעשה כעין זה נמצא גם בגמרא [בב' מקומות], וכך כתוב שם:

מעשה ב - מובא בגמ' (בכורות מד): ש'צימח' הוא מום הפוסל בהמה להקריבה, לא ידעו רבנן מה זה 'צימח', עבר שם סוחר ישמעאלי, ושאל מי רוצה 'צימח', ונמצא שהוא גדי שאזניו גדולות.

מעשה ג - מובא בגמ' (ר"ה כו): לא ידוע רבנן, מהו 'מטאטא' מהו 'סירוגין', עד ששמעו את השפחה של רבי, אומרת מילים אלו בהקשר מסוים, והבינו פירוש המילים.

סיכום - מבין ג' המעשים: מעשה ב' ('גדי הצימח') יש בו ה'מופת' ה'יותר גדול'.

לפי שבמעשה ג', 'אין שום פלא' בשפחה המזכירה 'מטאטא' או 'סירוגין' - אבל במעשה ב' מה לו לסוחר להכריז [על גדי העומד לאכילה] - מי רוצה גדי שאזניו גדולות, ונמצא שכל ההכרזה היא פלאית.

הפטרת שמיני

◀ ברח ה' את בית עובד אדם

■ העובד את ה' במסירות נפש - זכאי לשכר בעוה"ז

'ויגד למלך דוד לאמר ברח ה' את בית עובד אדום ואת כל ביתו בעבור ארון האלקים'.

א"ק, הנה בית אבינב [שם הי' הארון קודם] לא מצאנו שבויר?

וי"ל, המטפל בארון שכרו בעוה"ב, אבל 'עובד אדום הגיתי', סיכן את חייו לכבוד הארון* [הערה בעמ' הבא], ועל זה מגיע שכר גם בעולם הזה.

וכן מצאנו בפנחס שמסר נפשו על כבוד ה', ואמר הקב"ה: בדין הוא שיטול שכרו.

* כזכור דוד המלך [אחר שראה את עוזא מת, חשש להעלות הארון לעירן] ואמר: 'איך יבא אלי ארון ה'".

◀ האתה תבנה לי בית לשבתי?!

[וכן בהמשך] וכי אמרתי לכם מדוע לא בניתם לי בית? (ש"ב ה, ז).

■ נתן 'רימוז לדוד' שאין הקב"ה חפץ שיבנה את ביהמ"ק - וצ"ב מדוע לא צויה הקב"ה לדוד במפורש ש'לא יבנה'.

א"ק, וצ"ב: מדוע סימן שאלה? וקריאה! מדוע לא אמר הקב"ה לנתן, שיאמר לדוד: שלא יבנה ביהמ"ק?

ונראה שהוא ע"פ הגמ' (שבת קד): 'אלה המצוות' שאין הנביא רשאי לחדש דבר, ולכן כיון שה' הניח לדוד מכל אויביו, הרי המצוה מוטלת עליו לבנות ביהמ"ק, ושוב אין נתן הנביא יכול לומר לו במפורש: 'אל תבנה', דהוי כעין לעקור מצוה בתמידות*.

לכן רק נרמז לו [בנוסח של 'שאלה ותמיהה'] שאין רצון ה' שהוא יבנה הבית.

* ואם כי נביא רשאי לעקור מצוה ליקצת זמן, אבל אינו רשאי לעקור מצוה בתמידות.

להנצחות ובכל עניני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM